

Tussenrapportage onderzoeksresultaten Project 010

Periode: september 2019 – september 2020

November 2020

Inleiding

Voor u ligt de tussenrapportage van de onderzoeksresultaten van Project 010 uit de periode van september 2019 tot en met september 2020. Hierin leest u alles over het project en presenteren wij u de tussentijdse onderzoeksresultaten aan de hand van de verschillende pijlers: wonen, begeleiding/een warm netwerk en financiën/het individueel keuzebudget IKB). Ook worden de verwachtingen en ambities voor de toekomst nader belicht.

Veel leesplezier!

Over Project 010

Aanleiding

Project 010 is gebaseerd op het landelijke tv-programma 'Het Rotterdam Project' (2018). De Rotterdamse zorgwethouder Sven de Langen liet zich inspireren door het veelbekeken programma waarin een team van begeleiders vijf dak- en thuisloze Rotterdammers op sleeptouw nam. De wethouder omarmde elementen uit het succesvolle programma, die vorm kregen in de pilot Project 010. Staatssecretaris Paul Blokhuis ondersteunt de pilot vanuit het landelijk actieprogramma dak- en thuisloze jongeren 2019-2022 van het ministerie van VWS.

Opzet

Project 010 helpt dakloze jongeren tussen 18 en 23 jaar met een innovatieve aanpak bestaande uit drie pijlers: 1. Een eigen huis bij de start van het traject, 2. Een warm netwerk van begeleiders die maatwerk leveren en 3. Een Individueel Keuzebudget (IKB). Sinds de zomer van 2019 doen tien dak- en thuisloze jongeren mee aan Project 010 waarbij zij vanuit de rust van een eigen dak boven het hoofd, onder begeleiding van een warm netwerk, kunnen werken aan een beter toekomstperspectief. Bij de start van Project 010 en tijdens het traject van een jaar zijn de jongeren geïnterviewd door onderzoekers van het gemeentelijk onderzoeksbureau OBI. De eindresultaten van het onderzoek worden aan het begin van de zomer 2021 verwacht.

Samenvatting

Positieve resultaten

Het welbevinden van de jongeren gaat vooruit zodra ze hun eigen, veilige plek om te wonen hebben gekregen. De dak- en thuisloze jongeren waardeerden hun leven gemiddeld met een rapportcijfer 4 vóór Project 010 en geven hun leven een 8 gedurende het traject.

De snelle beschikbaarheid van een woning zorgt voor rust.

Het geeft de jongeren ruimte om zich te oriënteren op hun toekomst; hun opleiding te blijven volgen, een nieuwe opleiding te starten, te werken en/of te solliciteren.

Het warme netwerk is een belangrijk ingrediënt van de aanpak van Project 010. Hoewel de behoefte aan begeleiding en persoonlijk contact met begeleiders per jongere verschilt, zouden zij het zonder hulp van de begeleiders waarschijnlijk niet redden om een stabiele financiële en woonsituatie te realiseren.

Het Individueel Keuze Budget (IKB) van € 10.000 helpt bij het bouwen aan dit fundament. Alle jongeren besteden een groot deel van het IKB aan de inrichting en het bewoonbaar maken van de woning. Ze zetten het IKB ook in voor de aflossing van (kleine) schulden en om structureel tekort aan inkomen aan te vullen. Vanzelfsprekend voeren begeleiders soms ook gesprekken met de jongeren over de wenselijkheid van bepaalde luxe bestedingen. Dit hoort bij het proces en leert jongeren in hun omgang met geld. In het vervolg van Project 010 wordt het IKB naar beneden bijgesteld naar € 8.000. De ervaring leert dat dit voldoende is.

Aandachtspunten en vervolg

Project 010 is geen 'one size fits all'-aanpak. De jongeren verschillen onderling qua behoefte aan begeleiding en contact. De één is beter in staat zijn/ haar doelen te formuleren en hiernaar te handelen dan de ander. Maatwerk in de begeleiding van het warme netwerk is dan ook een belangrijk en waardevol instrument binnen het project. Dit vraagt om goede afstemming. Bij het vervolg van Project 010 krijgt de onderlinge samenwerking extra aandacht, onder andere in de vorm van een gezamenlijk start- en informatiemoment voor het warme netwerk.

Project 010 is niet 'quick and dirty'. Wat in hun jonge leven is opgebouwd aan problemen, is niet in één jaar Project 010 opgelost. Dat vergt tijd. Project 010 draagt er wel aan bij dat de basis snel op orde is. De vervolgstappen naar psychisch herstel, rouwverwerking, het vinden van waardevolle dagbesteding en eventueel afkicken kosten meer tijd. Het traject bestaat uit vallen en opstaan.

Het zelfstandig wonen zorgt bij een aantal jongeren voor gevoelens van eenzaamheid. Gemis van familie, familieproblemen en psychische problematiek versterken dit gevoel. Ook de coronamaatregelen hebben een negatief effect op het gevoel van eenzaamheid. Project 010 gaat aan de slag met eenzaamheidsbestrijding en zal de komende maanden een aanpak ontwikkelen.

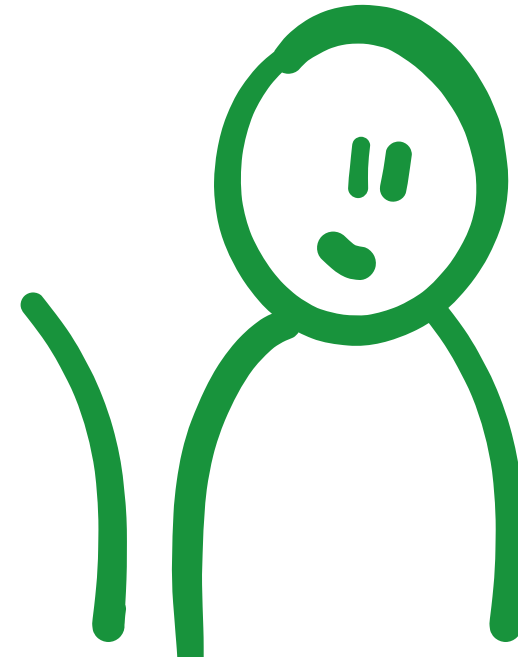
Jonge mensen die (noodgedwongen) op zichzelf wonen en niet financieel ondersteund worden door familie, hebben veel moeite met rondkomen. Zonder goedbetaalde (bij)baan is het praktisch onmogelijk de vaste lasten te voldoen. Het IKB is noodzakelijk om de tekorten aan te vullen. Dit financiële probleem voor zelfstandig wonende jongeren is landelijk bekend, maar een oplossing is er nog niet.

Bij de start van Project 010 is eigenaarschap en regie bij de jongeren expliciet benoemd. Dit toepassen in de praktijk blijkt lastig. Project 010 onderzoekt welke methode jongeren helpt om een eigen mening te ontwikkelen over wat zij willen met hun leven en hoe dit concreet vorm kan krijgen in een actieplan.

De tussentijdse onderzoeksresultaten

Onderzoek

Het gemeentelijke onderzoeksbureau OBI (Onderzoek en Business Intelligence) zal in totaal twintig deelnemers van Project 010 gedurende een traject van twee jaar volgen. OBI interviewt de deelnemers hierbij 4x per jaar. In deze tussenrapportage zijn de bevindingen opgenomen van de eerste zes deelnemers die het traject een jaar hebben doorlopen. De resultaten van de jongeren die op een later moment zijn ingestroomd neemt OBI mee in de eindrapportage die aan het einde van het tweede kwartaal 2021 wordt verwacht. Het OBI-onderzoek betreft een kwalitatief onderzoek dat vooral inzicht geeft in de ervaringen van zowel de deelnemers als de begeleiders binnen het project. Project 010 past de inzichten waar nodig toe om de ondersteuning van dak- en thuisloze jongeren en de vervolgaanpak te verbeteren.

De aanpak van Project 010

De aanpak van Project 010 kenmerkt zich door het verstrekken van een eigen woning, direct aan het begin van het traject, in combinatie met intensieve begeleiding, maatwerk en een individueel keuzebudget (IKB). De jongeren krijgen steun van een warm netwerk, bestaande uit een hulpverlener vanuit de zorg, een vrijwillige mentor vanuit de Rotterdamse Douwers, een straatadvocaat en, waar nodig, een budgetcoach en een psycholoog. Het project gaat uit van de eigen regie van de jongere.

Het eerste jaar ondersteunt het warmte netwerk vooral bij het op orde brengen van de basis, zoals de woning en de financiën. Vanuit die rust ontstaat meer ruimte voor de deelnemers om zich te oriënteren op de volgende stap: het starten van een opleiding, het vinden van werk of het opbouwen van een sociaal netwerk. Ook is er een individueel keuzebudget (IKB) waar de jongeren een beroep op mogen doen, zolang het geld niet in drugs, drank, of gokken wordt gestoken. Het IKB heeft als doel jongeren te helpen weer regie te krijgen op het eigen leven.

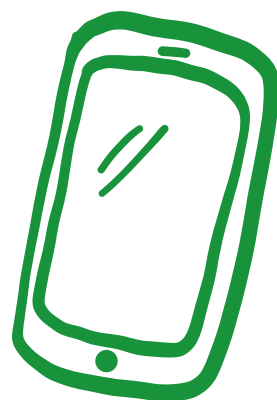
Ten slotte is Project 010 een methode om doorbraken te forceren in het 'systeem'. Dak- en thuisloze jongeren lopen tegen veel wet- en regelgeving aan. Deze kunnen belemmerend werken bij de oplossing. Project 010 legt deze belemmeringen bloot en pakt ze aan. Hierbij kijkt de gemeente dus ook kritisch naar eigen toepassing van wet- en regelgeving en probeert hierin de ruimte te vinden.

Project 010 heeft vier vernieuwende elementen verenigd in één aanpak die verschilt met de reguliere aanpak:

- De eerste is 'directe huisvesting'. Bij Project 010 is een eigen veilige plek het vertrekpunt voor verdere groei en herstel. In het reguliere traject worden jongeren eerst in een beschermd- of begeleid wonen voorziening geplaatst, voordat ze na gemiddeld een jaar uitstromen naar een eigen plek. Dit jaar is voor veel jongeren lang en onrustig.
- Het tweede is het 'warme netwerk'. Uit onderzoek blijkt dat 40% van deze doelgroep niemand (meer) in het sociale netwerk heeft. Project 010 bouwt daarom een warm netwerk van begeleiders om deze jongere heen, die elkaar qua expertise aanvullen en samen 24/7 bereikbaar zijn. In een regulier traject heeft een jongere één begeleider, die niet altijd bereikbaar is buiten kantoortijden.
- Het derde is het Individueel Keuzebudget (IKB). Een dergelijk vrij te besteden budget is zeer innovatief. Er is nog maar op kleine schaal mee geëxperimenteerd (in Canada, Londen en door Beau in 'het Amsterdam/ Rotterdam project'). Het gaat uit van het idee dat de jongere zelf heel goed weet wat hij/ zij nodig heeft om uit de problemen te komen en dat dit budget helpt weer regie te krijgen op het leven. In een regulier traject bestaat dit niet.
- Ten slotte is Project 010 ook een methode om doorbraken te forceren in het 'systeem'. Dak- en thuisloze jongeren lopen tegen veel wet- en regelgeving aan. Deze kunnen belemmerend werken bij de oplossing. Project 010 legt deze belemmeringen bloot en pakt ze aan. Hierbij kijkt de gemeente dus ook kritisch naar eigen toepassing van wet- en regelgeving en probeert hierin de ruimte te vinden. In een regulier traject gebeurt dit niet.

Deelnemers Project 010

In dit onderzoek zijn de resultaten opgenomen van de eerste zes deelnemers die een jaar hebben meegedaan aan Project 010. Het gaat om twee mannen en vier vrouwen in de leeftijd van 18 tot 22 jaar. Bij instroom hadden ze geen stabiele thuissituatie. Zij waren thuisloos en dakloosheid was een reële bedreiging. Sommigen zwierven heen en weer tussen familie en vrienden omdat zij nergens langere tijd kon verblijven. Eén jongere had, voorafgaand aan deelname, ook nachten buiten doorgebracht. Een aantal jongeren verbleef op het moment van aanmelding in de crisisopvang voor dakloze jongeren.

Een aantal deelnemers heeft op jonge leeftijd al ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt: verhuizing naar Nederland vanuit het buitenland, het verlies van een ouder of ervaringen met geweld en/of misbruik. De deelnemers hebben problemen op meerdere leefgebieden: wonen, financiën, psychische problemen en/of verslaving. Hierdoor en door het ontbreken van een veilig thuis, ervaren de jongeren veel stress. Zonder ondersteuning van ouders of een andere verantwoordelijke volwassene zijn zij kwetsbaar voor probleemsituaties. Zo lopen deze jongeren risico om grotere schulden te maken, om vast te lopen/uit te vallen op school en/of om met verkeerde vrienden om te gaan en in het criminele circuit terecht te komen.

Hun eigen mogelijkheden om een stabiele woonsituatie te creëren zijn klein: betaalbare woonruimte vinden is moeilijk in Rotterdam en zij hebben geen vast inkomen. Bovendien hebben zij meestal nog geen ervaring met op zichzelf wonen.

Resultaten per pijler:

Wonen:

- De jongeren geven hun eigen leven een rapportcijfer. Het gemiddelde rapportcijfer vóór deelname was een 4 en tijdens het traject loopt dit op naar een 8. Met name de eigen woning zorgt voor een stijging van het welbevinden.
- De snelle beschikbaarheid van een woning zorgt voor rust en een gevoel van veiligheid. Dit geeft de jongeren de ruimte zich te oriënteren op hun toekomst, hun opleiding af te maken, een nieuwe opleiding te starten, te werken en/of te solliciteren.
- Alle jongeren zijn zeer tevreden over de match met de woning. De jongeren stelden geen hoge eisen aan hun woning ('als het maar betaalbaar is'). Woningcorporatie Woonstad heeft alle woningen bemiddelt, meestal een 1- of 2-kamerwoning, studio of studentenkamer. Alle jongeren wonen nog in de woning die hen is toegewezen. De meeste deelnemers slagen er zelfstandig in om op tijd hun huur en andere woonlasten, zoals energiekosten, te voldoen, ondanks hun beperkte inkomen.
- Een aantal jongeren geeft aan te moeten wennen aan de zelfstandigheid en de verantwoordelijkheden die een eigen adres met zich meebrengt: het op tijd betalen van vaste lasten, het (vaak voor het eerst) voor jezelf moeten zorgen, onder andere door boodschappen te doen en te koken. Dit gaat niet alle deelnemers gemakkelijk af. De begeleiders hebben hier aandacht voor en helpen de jongeren bij de praktische kant van het zelfstandig wonen.
- Het alleen zijn, in combinatie met problemen, zorgt bij een aantal jongeren voor gevoelens van eenzaamheid. Er zijn verschillende factoren die bijdragen aan deze eenzaamheid: gemis van familie (doordat ze overleden zijn of in het buitenland wonen), problematische relatie met familie, psychische problemen waardoor het leggen van nieuwe sociale contacten moeilijk is en de huidige coronamaatregelen. Op basis van deze conclusie gaat Project 010 aan de slag met het ontwikkelen en toepassen van een aanpak voor eenzaamheidsbestrijding bij jongeren.
- De zelfstandige woonsituatie draagt in enkele gevallen bij aan het herstel van voorheen problematische familiecontacten. Apart wonen geeft letterlijk afstand, waardoor ruzies verminderen en er ruimte komt om op een andere manier met elkaar om te gaan.

Begeleiding en warm netwerk:

- De behoefte aan begeleiding en de frequentie van het contact met het warme netwerk verschilt per deelnemer. Sommige jongeren ervaren het warme netwerk als te overweldigend. Anderen ervaren de beschikbaarheid van meerdere personen om zich heen juist als prettig. Het vinden van de juiste intensiteit is maatwerk en mag verschillen binnen Project 010.
- De doelen die de deelnemers tijdens hun traject stellen bepaalt de inzet van het warme netwerk. De motivatie schommelt gedurende hun traject. Deelnemers stellen doelstellingen bij of ze twijfelen over hun koers. Dit vraagt veel van het warme netwerk. Project 010 gaat werken aan een methode die jongeren helpt om een eigen mening te ontwikkelen over wat zij willen met hun leven en hoe dit concreet vorm kan krijgen in een actieplan.
- In de eerste fase is de begeleiding gericht op het verkrijgen en het bewoonbaar maken van de woning en het creëren van een stabiele financiële situatie met voldoende inkomsten. De eerste fase is vaak stressvol voor de jongeren. Zonder hulp van de begeleiders zouden ze dit waarschijnlijk niet redden.
- De basis op orde (zoals de woning en de financiën) is het eerste jaar de focus van het warme netwerk. Een aantal jongeren start vervolgens al snel met de volgende stap: het starten van een opleiding, het halen van een diploma, het vinden van werk of het opbouwen van een sociaal netwerk. Een aantal jongeren heeft door persoonlijke problemen hiervoor meer tijd nodig.
- De begeleiders in het warme netwerk stemmen onderling af wie wat doet. Een goede taakverdeling zorgt voor helderheid bij de deelnemer. Bij het vervolg van Project 010 krijgt de onderlinge samenwerking extra aandacht in, onder andere, de vorm van een gezamenlijke start- en informatiedag.
- De leden van het warme netwerk nemen meerdere taken en rollen op zich, zoals praktische ondersteuning bij het klussen en inrichten van het huis, vertrouwenspersoon, helpen bij het solliciteren of het vinden van een stageplek en leren budgetteren.

Financiën en IKB:

- Alle jongeren hebben schulden als ze starten aan Project 010, variërend van een kleine schuld (tot 2.500) tot grote schulden die nog niet volledig in beeld zijn. Een enkeling krijgt een bewindvoerder. De meeste jongeren ontvangen schuldhelpverlening en zitten in een traject van schuldsanering. Een enkeling kon met behulp van het IKB alle schulden aflossen.
- Per deelnemende jongere is er een IKB van €10.000 beschikbaar. De vooronderstelling is dat het IKB de deelnemers in staat stelt bepaalde problemen op te lossen en de regie over hun leven terug te nemen. Dit bedrag staat niet op hun rekening, maar wordt beheerd door het warme netwerk. Behalve aan alcohol, drugs en gokken, mag het budget overal aan uitgegeven worden. Bij de besteding van het IKB staat in principe de behoefte van de jongere centraal. In de praktijk is toestemming van de begeleider nodig en ligt in de eerste fase de nadruk op basisaankopen (zoals inrichting woning, schoolgeld). Dit zorgt soms voor wrijving tussen de jongere en de begeleider, omdat ze verschillend denken over de noodzaak van bepaalde luxe bestedingen, zoals een iPhone of een Playstation.
- Rondkomen blijft lastig. Het warme netwerk zet budgetcoaching in, maar zelfs bij goed budgetteren en bezuinigen komen de meeste jongeren structureel geld tekort. Dit is een landelijk probleem en hangt samen met de jongerennorm in de Participatiewet, het minimumjeugdloon en de onderhoudsplicht van ouders. Bij een aantal jongeren wordt het inkomen aangevuld vanuit het IKB.
- Alle jongeren besteden een groot deel van het IKB aan de inrichting en het bewoonbaar maken van de woning: schilderwerk, een vloer, de aankoop van zaken als een wasmachine, koelkast, gasfornuis, bed, bank, gordijnen, servies, handdoeken/ beddengoed en een tv. Het IKB wordt ook gebruikt voor de aflossing van (kleine) schulden, schoolgeld en om structureel tekort aan inkomen aan te vullen.

Vervolg

Op basis van de eerste positieve resultaten wordt verder vervolg gegeven aan Project 010. In november en december 2020 stromen opnieuw tien dak- en thuisloze jongeren in die gedurende twee jaar persoonlijk worden begeleid en gevolgd. Project 010 wordt daarnaast opgenomen in de brede aanpak van kwetsbare Rotterdammers.

Celefen

Gemeente Rotterdam -

Onderzoek en Business Intelligence

Onderzoekers:

Dave Bruggeling en Laura Hoekstra

Projectleider:

José Soorsma

November 2020